

XAVERIUS CLAVIGERUS.

AB antiqua Mexicanorum historia, decimo abhinc anno typis vulgata, viri hujus praeclari nomen satis notum est; cujus quidem elogium, quanquam opido breve, sua jam lingua legunt Itali; nec dubitamus, quin aliquando sua legant Hispani. Nos autem in his latinis Mexicanorum imaginibus Mexicanum ingentis meriti praeterire non possumus. Vetustae nobilitatis est apud Legionenses in Hispanis familia Clavigerorum; a qua prodiit, ineunte saeculo decimo octavo, Blasius Clavigerus, qui gentilitium decus magnis animi virtutibus cumulavit. Nactus est educationis theatrum Lutetiam Parisiorum, quo tempore urbs illa, tot nominibus amplissima, sub Ludovico XIV, Gallorum auream aetatem numerabat. Et certe Blasius, cui pulcherrimae dotes a natura contigerant, ibi adolevit summis laudibus, atque eam exinde mentis culturam, et liberales artes, quae sunt nobilium epheborum, exhaustit. Reducem in Hispanos, domi suae liberaliter excepit Dux Augustobrigae, vulgari nomine Medinae celi; cui Principi ex ditissimis, et nobilissimis Hispaniae proceribus, charus fuit admodum ab eximiis naturae dotibus, matura prudentia, et litteris Lutetiae comparatis. Ab hac autem opulentia trans-

migravit Blasius in Novohispanos; ignoramus quidem, quo decoratus munere; sed certe in illustribus ab Rege, qualia generi ejus, et merito debebantur. Neque vero splendore munerum opus erat, ut juvenis elegantissimis moribus, atque ad virtutum excellentiam informatus, aestimationem, ac laudes universorum sibi conciliaret. Pari claritudine foeminam, et nobilium Virginum virtutibus praecipuam duxit in Matrimonium Mariam Elisabetham Echeagaram, cujus erat in Vasconibus origo nobilis, unde gens ejus translata Mexicum, alios Regiis Praefecturis, alios militaribus terra, marique honoribus, alios equestrium ordinum insignibus conspicuos numerabat. Ab hoc matrimonio filii prodire undecim; quos inter, quinto Idus Septembres, anno 1731, tertium foecunda Mater Veracrucis Xaverium enixa est.

Hic Xaverius infantilibus adhuc fasciis tenebatur, cum jam peregrinatus est in Patris comitatu; qui fuerat ab Rege Hispano designatus Praefectus cum potestate primum in Tetzuitlanos, deinde in Xicajanos, quorum est fertilissima in Mistechis Provincia. Et ab his quidem aetatis ejus exordiis videmur palam videre, praeelsam Clavigeri animam a Divina Providentia destinatum fuisse ad arduos olim conatus, vetusta Mexicanorum perscrutandi, atque ex profundis latebris eruendi. Nec dubitamus, quin, haec si legerint, sannis excipiant, qui Deum, ut Tullius ajebat, sic feriatum volunt cessatione torpere, ut, si se commoverit,

vereantur, ne beatus esse non possit. Utinam qui haec facete irrident, audire voluissent Tullium eundem dicentem: *Multos et nostra civitas, et Graecia tulit singulares viros, quorum neminem, nisi juvante Deo, talem fuisse credendum est.* Sed rideant sane, qui cuncta Deum ad arbitrium administrare inficiantur: nos quidem cum scribimus, ingenia ejusmodi cum Epicuro, aut Elvezio, aut Voltairio, aut ejus furfuris alio quopiam caecutientia, negligimus. Habuit igitur Clavigerus a puero vegetam indolem, perspicacissimam mentem, atque ad arcana quaevis investiganda mirificam propensionem. Habuit et Patrem liberaliter a natura dotibus instructum, politioribus litteris admodum cultum, atque in filiorum institutione accuratissime diligentem; qui certe Pater Xaverio fuit, quod Gracchis olim Cornelia, quos non tam in gremio fuisse, quam in sermone Matris educatos, ab Romano oratore perdidicimus. Habuit etiam animum ad nobilem ingenuitatem conformatum, ad magna factum, accepti beneficii semper memorem, natura misericordem, proumque in eas gentes, quae a priscis ejus orbis Indigenis trahebant originem. Habuit praeterea tum puerulus opportunam occasionem cum eisdem indigenis intime agendi, eorumque mores, atque indolem cominus rimandi, et quidquid peculiare tellus illa parturit, sive plantae sint, sive animalia, sive metalla, curiosissime inquirendi. Et indigenae quidem, quos humanissime habebat Blasius Praefectus, ut rem gratam huic

huic facerent, singulari amore filium prosequerentur, eique certatim officia praestabant; nec mons erat procerus, nec rupes obscura, nec vallis amoena, nec fons, nec fluuius, nec locus alius, qui curiositatem titillaret, quo puerulum obsequii gratia non deferrent; nec avis, aut quadrupes, aut flos, aut pomum, aut planta erat in raris habita, quam eidem non representarent gratiosum donum, et cujus naturam, quoad poterant, interroganti puero non expanderent.

Haec sane omnia si pueris de grege ingeniorum acciderint, fortasse nihil proderunt; Clavigero autem, quem ad maxima in re litteraria destinaverat Deus, nec incassum contigerunt, nec modice contulerunt ad ejus mentem eruditis cognitionibus imbuendam, quae magis, magisque discendi aviditatem inflammarent, idoneumque ac rerum usu edoctum historicum informarent. Eruditi cujusdam verba meminimus, qui de ista Clavigeri educatione cum loqueretur, ad nos ajebat: *Ea plurimum, ac diversi generis rerum fortuita concursio, quasi seminarium eruditionis est, quam ingenuis animabus, cum primum ratione utuntur, promiscue iniici Verulamius desiderabat: nam ab eo Seminario, cum suas vires ingenium explicabit, illas excolet artes, in quas a natura propendeat; et quae semina fuerint injecta citius, eo pulchriores fructus in maturitate nascentur.* Ab hac sane rerum concursione, quam nactus est Clavigerus tum ab regione, in qua pueritiam egit, tum ab indigena-

narum obsequiis, tum a cultissimi Patris navitate; conformatam putamus ejus mentem ad prolixam naturae investigationem, atque ad insatiabilem quamdam plura semper condiscendi aviditatem. Haec eadem concursio rerum inje- cit, fovit, nutrit in ejus grato animo constantem benevolentiam erga indigenas illos; qua certe impulsus, operam suam, et calami elegantiam, quoad licuit, adhibuit, ut eorumdem fastos ab interitu vindicaret.

Ab occupationum aestu nonnihil temporis Pater ejus auferebat, ut ipse per se filios institueret in rebus Divinis, in civili cultura, caeterisque, quae generis dignitatem decere arbitrabatur. Atque ita Xaverius adhuc in elementariis primas hausit eruditiones a Patre de rebus historicis, de geographicis, deque hujus mundi fabrica, quem summus ejus conditor hominibus dedit investigandum; quibus mediocriter, ut pro tantulis annis, ornatus, Angelopolim missus est, ubi primum grammaticis litteris in Divi Hieronymi, deinde philosophicis in Divi Ignatii seminario dedit operam. Mentis aciem demonstravit clarissimam, in ea discenda philosophia, quae tum temporis edocebatur; et cujus inutilia plura Magister ipse postea conaturus erat eliminare, ut Aristotelis genuina philosophia substitueretur. Post adeptos honores, qui meriti excellentiae tribuebantur, in eodem seminario ad sacrorum studiorum auditores adlegitur. Qua quidem in scientia, ut vigor mentis in dies adolescebat, supra aetatis magnitudinem

dinem visus est; vixque annum, et paucos menses Theologiam agitarat, cum theses, argumentorum copia, temporeque inusitatas, publice propugnavit: a quibus una fuit omnium admiratio, et opinio, magnum increscere in Clavigero litteris ornamentum.

Sed quanquam prima tum ejus cura fuit Theologia, subcisivis tamen operis in amoena studia sollicitus incumberebat. Mire delectabatur Hispanorum lectione, quos tum ingenio, tum doctrina, tum judicii prudentia, tum nativae linguae perfectione didicerat excelluisse: per id vero temporis potissimo studio legebat Quevedum, Cervantium, Feijovium, Angelopolitanum Parram, et Joannam Agnetem egregii nominis poetriam in Mexicanis. Generatim historicos, poetas, criticos, et scriptores fabularum, poemata, et historias imitantium, qui primi nominis erant inter Hispanos, jam ab ea aetate novit, atque assidue versavit. Quoties domum Patris contendebat, qui Regio decoratus munere, sedem tum fixerat Angelopoli, nuntias litteras ab Hispania venientes avidissime devorabat: quod siqua, dum legeret, externa reperiret vocabula, quid ea sibi vellent, illico Patrem interrogabat. Hinc autem ardentia vota concepit mentem suam exornandi linguarum eruditione; quibus postmodum votis abunde satisfecit. Nunquam in seminarium domo redibat, nisi amoenis aliquot libris onustus, quibus otium falleret, cum cessare dabatur a Theologicis. Ab eo pariter tempore flagrabat desiderio Mathesin at-

P. III. C tin-

tingendi; nec unquam intuebatur ejus disciplinae instrumenta, quin ad eorum usum, et scientiam vehementer accenderetur. Toscam, et Tacquetumolvebat interdum; et quanquam asserere non audeamus, illos perfecte assecutum fuisse, quarebat tamen ab aliis lumina, et amicitiam eorum aucupabatur, quos in re Mathematica versatos intelligebat. Quare in familiaribus habuit tum quemdam Regiae classis Magistrum, tum Sanctammariam, et Medinam, primi nominis architectos, qui tum Angelopoli florebat. Omnia perdiscendi cupidus, nihil indignum suo genere putabat, consuetudinem inire cum urbis opificibus, inter quos ingeniosissimi Angelopolitani nunquam non plures Daealos numerarunt. Etiam a Matre, cujus erat notissima in rebus musicis elegantia, propensionem hanc in se derivavit: unde fidibus discere non contempsit; quod ejus aetati, et conditioni ornamentum erat idoneum. Verbo quidem, omnes Clavigeri motus ad scientias, et liberales quasque disciplinas erant intenti, nec aliud in amoribus habere videbatur, quam omni genere litterarum erudiri. Haec autem aegens, aetatis annum decimum sextum vix attingerat.

Sed jam intus a coelo exstimulari coeperat, ut mundo nuntium mitteret, religiosamque tenuitatem spei fortunarum, ac Dignitatum antehaberet. Modico tempore secum ipse luctatus, demum constituit, ut rem maturius perpenderet, dies octo in domum recedere,

San-

Sancti Spiritus Collegio adjacentem; quam in domum liberum erat civibus, pro sacris meditationibus convenire. In hac animi solitudine res Divinasolvebat mire fervidus, et novitate commentationum agitatus; cum die quadam accumbens hora prandii, repente conspexit Patrem suum (qui forte per eos dies, ut solebat, in eundem locum eadem de causa convenerat, nihil de filii recessu praemonitus) vidit, inquam, Xaverius Patrem more servorum dapes ministrantem. Id exempli ab homine tantae auctoritatis, quem et genus, et Dignitas, et super eminentes dotes in urbe tota commendabant; id, inquam, exempli tum summae fuit omnibus admirationi: tum Xaverio, qui maxime diligebat, ac venerabatur Patrem, postremum fuit incitamentum, ut familiae splendorem, certamque spem majoris amplitudinis cum humili Jesuitarum veste commutaret. Ac lepide, ut ei moris erat, Xaverius postea de hoc eventu: *Si quicquam, agebat, in dialecticas leges tum peccavi, male argumentans, a mundanis mihi recedendum, quia Pater meus animo demissum se se praebuit; at certe novit hominum corda potentissime movere, qui me, proposito paterna demissionis exemplo, ad hanc rerum mearum vicissitudinem traxit.*

Idibus ergo Februariis, anno 1748. Societati nomen dedit; ac tirocinii biennio cum laude pietatis, et maturi judicii confecto, ad humaniora studia de more transivit. Et hic nova quadam explicatione ingenii Clavigerus emi-

C 2

nuit;

nuit: ab illo enim eruditionis quasi plantario, quam confusis notionibus puerulus comparaverat; a bonis postmodum auctoribus assidua manu versatis; ab acquisitis luminibus tum in grammaticae, philosophiae, Theologiaeque gymnasiis, tum praesertim in familiaritate cum viris apertae mentis, et cultae consuetudinis; hoc demum tempore maturimi fructus prodire. Quidquid caeteris auditoribus publice tradebatur, ille condiscebat ea perfectione, ad quam pervenire paucis datum est: rerum enim origines investigabat; notionum cum notionibus accuratissime conferebat; quam suis conatibus veritatem reperiens, in adversariis notabat; quam in bonis auctoribus legebat sententiam, aut periodum exquisitae venustatis, imitatione, quoad poterat, assequi conabatur; optimi saporis Latinos non tam lectione, quam meditationeolvebat, ac totis viribus adlaborabat, ut ab eis concinnum stilum, et loquendi virtutes attingeret. Qua quidem studendi ratione mirificos in politioribus litteris egit progressus; atque ab Latina lingua quasi vocatus, et suaviter invitatus ad Graecam, primas hujus institutiones ipse proprio Marte, summisque sudoribus degustavit: in quibus postea non inutilem posuit operam, et Graecos ultra mediocritatem intellexit, Germano viro Graece, atque Hebraice doctissimo facem praeferente, atque illum in his doctrinis manuducente. Per id etiam temporis Hebraicis initiatus est, quantum certe fuisatis, ut postea Germani ejusdem adjutus ope,
pro

pro suis usibus Hebraice intelligeret. Generatim vero linguarum studium ab illis exordiis ita nutritum, ut postmodum aetate maturior, in paucis elegans Hispanae, Latinae, ac Mexicanae loqueretur; Gallicum, et Lusitanum sermonem perfecte caperet, nulloque labore scriberet, tametsi verba facilis in eis linguis non daret, quoniam ad vocalem sermonis usum raro devenit; Laletanos, et Majoricenses, tanquam eorum esset civis, intelligeret; nec ad Germanos, ad Britannos, aliasque gentes tum Asiaticas, tum Afras omnino loqui non posset. Quod de Americanis est, sive ad borealem, sive ad australem orbis plagam; plura poetica, et sacra Fidei mysteria, et preces, quas vocamus Dominicales, plusquam triginta linguis variatas, curiose congesserat. Et ab hac sermonum diversorum eruditione singularem habuit peritiam in mutis characteribus dignoscendis: a quolibet enim indicio ad pervestigandum excitabatur, intentissimam operam adhibebat, nota cum ignotis, certa cum dubiis conferebat, omnia bono in lumine collocabat; donec tandem rem, quam inquireret, felicissime vestigiis persequeretur.

Nec solum haec fuere semina, quibus mentem, ad magna quaelibet factam, eo tempore foecundavit; sed quidquid amplissimo politiorum litterarum nomine intelligimus, totum sane assecutus est ab hac adolescentis ingenii mirabili explicatione: nam et habuit rectissimam eloquentiae, poeseosque notionem; et formavit se se ad purgati saporis universitatem; et ma-
tura-

turavit iudicandi prudentiam; et castigatissima scribens critice, stilum acquisivit affatim solidum, simplicem, gravem, faciliter fluentem, laconico propiorem, non affectatione comptum, sed dignitate plenum, atque ingenue venustum. Ita quidem quam ad ea studia praecelesam mentem attulit, mirifice tunc exornavit; sibique viam aperuit ad perfectissimam in his doctrinam, quam postmodum adeptus est. Quae sane doctrina tantae fuit amplitudinis, ut avide legerit, ac maturo iudicio ponderaverit, quidquid excellentius in hac eloquentiae, poeseosque laude posteritati commendarunt nationes, quae nostra aetate sunt, atque in elapsis fuere cultiores. Hoc demum tempore Clavigerus eam eruditionem, et lumina sibi comparavit, quorum usus ei tanti fuit, ut vitam ageret in literis admodum operosam; et quorum vestigia facile cerneret, quoties aliquid ille, vel ex gravioribus disciplinis, tractaret. Ejusmodi rerum amplissimae notiones, aetatis anno fere vicesimo, magnae profecto laudis essent, tametsi aut Aristoteles, ac Tullios Magistros audisset, aut aureo saeculo resurgentium litterarum adolevisset. Ille autem tum temporis natus est, cum corruptus litterarum sapor nondum penitus desiderat; educatusque in illa orbis plaga, ubi maximopere timebatur, ne cum novis doctrinarum luminibus errores etiam in re Christiana, passim alibi serpentes, introferrentur: quemadmodum timuerunt olim religiosi Patres Capitolini, ne Graecorum litteratura romanae juventutis mores

mores corrumpere. Quare Clavigerus, cui non levis fuit operae, praejudicatas hoc in genere opiniones cum paucis expugnare, dignus quidem est laudibus, et grata posterorum memoria.

Designatus inde Angelopolim, ut ex Mexicanae Societatis more, totum annum philosophiam repeteret; nullo labore cum primis excelluit, quo tempore nonaginta theses pro consueto periculo propugnavit. Haec, inquam, nullo prorsus labore: magnam enim diei partem habebat vacuam, ut insatiabili sciendi desiderio satisfaceret, ac perquamutilibus doctrinis mentem excoleret. Feijovio, et Tosca ducibus, in ejus philosophiae desideria pervenerat, quam Olympiadum temporibus adultam, nos recentem appellamus: et hanc sane furtivis amoribus, ut ita dicam, privato studio prosecutus est. Non nihil hoc anno versavit Regium, Duhomelem, Saguensium, Purchotum, Cartesium, Gasendum, Newtonem, Leibnitzium; quorum etiam vitas, atque historiam legens, mire delectabatur; ab eorumque descriptis imaginibus Fontenellium amavit, et magnificet. Sed et alia plura subcisivis horis legit volumina, tum quae, data occasione, quaerebat in domestica bibliotheca, ubi selectissima quaeque reperires; tum quae sponte offerebantur ab iis, quorum eruditam amicitiam olim coluerat, et qui nunc, facturi rem gratam avidissimo scientiarum adolescenti, nihil gravabantur ei mittere, quidquid ab recentibus typis rarum, et curiosum prodibat.

Eadem instructus discendi cupidine, post annum

annum contendit Mexicum, Theologiae daturus operam; ubi theatrum invenit, quale votis concipere vix potuisset ad miros in litteris progressus, atque in eisdem oppido jucundum oblectamentum. Forte fortuna per id temporis inter Socios Mexicanos Theologiae vacantes lectissima juvena convenerat, quae tum singularibus, atque ad magna factis ingeniis, tum inflammata sciendi cupidine, tum strenua in rebus aggrendendis magnanimitate, scientiarum renovationem in ea orbis plaga vel omnino attulit, vel certe maximopere fovit, ac prolatavit. Id nimirum est ex consueta Dei providentia, qui mundum suum sapienter administrans, quoties magnam aliquam mutationem constituit, viros explicat ingenio vegetos, animo fortes, et cunctis dotibus ad rerum instaurationem idoneos. In horum intima consuetudine Clavigerus magis in dies acuebat ingenium, et ab illis accipiebat lumina, eisdemque vicissim reddebat, quae suis ipse conatibus comparabat. Plurimi etiam illi fuit ad majorem doctrinae amplitudinem fortuita Sociorum juvenum concursio, qui Mexicum a Germania venerant, humanioribus litteris admodum culti, Sociisque Novohispanis ab urbana morum elegantia gratissimi. Et Clavigerus, cui nulla non erat opportuna discendi occasio, cum eis inivit amicitiae vincula; cuius et alios habuit fructus, et quem supra demonstravimus, ut in graecis, hebraicisque litteris, quas primis gustarat labris, mediocritatem saltem attingeret.

Sed

Sed opportuniorem ea tempestate nactus est amicum, et studiorum comitem, in iis autem indicem optimarum disciplinarum, Josephum Raphaelem Campoium, quem suo loco descripsimus ab scientiarum vastitate clarissimum. Hoc duce primum novit Clavigerus, in eo Divorum Petri, et Pauli Collegio thesaurum selectissimorum auctorum ad omnigenam litteraturam inveniri. Quare in hoc thesauro, et sapientis hujus amici disciplina longum horarum spatium desudabat, ingenti conatu pervestigans, et volvens, quidquid utile ad desideratam scientiarum aedificationem arbitrabatur. Ab eodem Campojo didicit, ibidem reperiri pretiosa litterarum monumenta, quae saeculo decimo septimo Sociis ejus Collegii legaverat Carolus Siguenza Gongora, Mexicanus eximii nominis, cui pares doctrina vix paucos, quod audierimus, elapsam saeculum numeravit. Erant in his monumentis vetusta Mexicanorum volumina, quae Carolus ipse servaverat ab ejusmodi rerum communi ruina; quam certe ruinam nunquam satis Musae deplorabunt. Hunc Siguenzam ab eo jam tempore Clavigerus ducem suorum votorum secutus est; ac volumina conspiciens, voluptate summa perfusus est ab sincera benevolentia, qua Mexicanos prosequabatur. Nec mirari desinebat levigatam illam chartam priscorum indigenarum, ante notam ipsis Europae culturam: hieroglyphicas autem eas litteras nec unquam mente non retinuit, nec, ut ipsas intelligeret, unquam cessavit miris conatibus incum-

incumbere. Profecto lugendus est, sin minus alia causa, Clavigeri exitus; quoniam vir defecit, qui fumosa haec Mexicanorum, inter primos aetatis nostrae capere, atque explicare obtinuerit.

In hac erat suavissima mentis occupatione, cum renuntiatur alumnorum Praefectus in Mexicano Divi Ildephonsi Seminario: Demonstravimus albi, quantae gravitatis esset id munus; cum ab ejusmodi Praefecto magna ex parte penderet in futurum publica res Mexicanorum. Non ignorabat Clavigerus, quanti est momenti bonum publicum; et perfectissime noverat officia, quae praestare debebat ephelis, qui suae curae committebantur: nam et prudentissimum sui Patris iudicium in educandis pueris puer ipse conspexerat; et postea rerum usu, longisque meditationibus plura didicerat; et ab auctoribus boni nominis lumina super his rebus evidentiora derivaverat. Quamobrem Deo praestare voluisset obsequium, et puerorum tum mentes, tum animos ad sublimium suarum notionum mensuram instituere. Cum autem animadvertisset, arduum, et periculosum sibi futurum, si tentaret expungere quasdam consuetudines, quae in Seminariis ibi gentium eo tempore invaluerant; opportunius putavit omnino contescere, nec ullam novitatem inducere. Sedabat quidem conscientiae stimulos ea cogitatione, quod non ex suo, sed ex Rectoris consilio deberet muneri satisfacere; nihilo tamen secius excruciabatur vehementer, quoniam ex officio

face-

facere teneretur adversus ea, quae saniora iudicabat; pluraque deberet ab sibi creditis alumnis exigere, quae minime duceret exigenda. Paucos vero menses in ea fluctuatione duravit: nam ut erat sincero inprimis ingenio, Scriptum mandavit ad Provinciae Magistratum, in quo, exposita ratione, quam ipse tenendam arbitrabatur in juvenibus instituendis, palam aperiebat ingentem dolorem, quod rectam viam noscens, eaque ire desiderans, aliam tamen persequi deberet, quae neutiquam in propositam sibi metam perduceret. Provinciam tum administrabat Joannes Antonius Baltasar, Germanus multa rerum prudentia, iudicii que maturitate; qui juventutem cum egisset in celebri Parmensium Seminario, nobilem, atque ingenuam educationem acceperat. Admiratus est Baltasar, et maximopere commendavit ingenium Praefecti, cuius erat propositum sane dignum emeriti viri, qui longa rerum administratione ad canos pervenisset. Quamobrem temperare sibi non potuit, quin coram ipso Clavigero laudaret tum elegantiam stili, tum scripti totius ordinem, tum consiliorum rectitudinem, tum vero modestissimam temperantiam, quod silere maluisset, quam importune tumultus excire. Cessionem quidem a munere, quod oppido reluctans gerebat, illi concessit, ne fluctibus internis amplius torqueretur; his autem verbis prudens Moderator Clavigerum recreavit: *Haec tua consilia, nihil dubita, suo tempore secundum exitum obtinebunt.*

Resti-

Restitutus ergo in Divorum Petri, et Pauli Collegium, subiit alterum, et tertium Theologiae periculum, nunquam non summis Magistrorum laudibus cumulatus. Et tunc de more sacris ordinibus erat initiandus, nisi tertium egisset periculum, nondum expleto aetatis anno secundo, et vicesimo. Sed hujus dignitatis loco destinatur Magister, qui Rhetoricam Mexicanis traderet; ad quod munus evehi neminem audivimus aetate nostra, nisi Sacerdotio decoratum, et fere semper post confecta in Theologicis annorum quatuor curricula. Supplevit vero dignitatem prudentia, et doctrina; quibus eminere, perinde ac si in iis muneribus plura stipendia meruisset, jam ab initio Magisterii demonstravit: nam quo die renovabantur gymnasia, splendidam habuit orationem, in qua luculentissime commendans eloquentiae disciplinam, vehementer exarsit in quaedam oratorum vitia, quae tum temporis mirifice placebant, et non per tribunalia solum, sed per sacra etiam pulpita foede serpebant. Temerarium certe consilium videretur, id audere juvenem, cum primum verba publice faceret Magister; nisi fuisset oratio, communi cunctorum ordinum suffragio, numeris omnibus absoluta: nam praeter purissimum latinitatis nitorem, et dicendi facillimam elegantiam, quibus auditores allexit; prudenter etiam, ornate, copiose, fortiter, urbane, modeste, salebrosus argumentum tractavit. Et ab ea quidem oratione sibi merito comparavit Oratoris nomen genuini prorsus, ac splendidi, nihilque

hilque non audentis; ut etiam palam fecit nativam alacritatem, ab assentationibus abhorrentem, et quae non aliud in sudoribus litterariis quaerebat, nisi veritatis indagacionem. Hoc etiam anno, quoties Michael Castellus, Mariae puerorum Sodalitatis Praefectus, vel morbo, vel occupationibus impeditus, consuetam sabbatis operam dare non poterat; Clavigerus nondum Sacerdos ad alumnos concionabatur: quod quam apposite faceret ad puerorum captum, nos quidem testes fuimus, et summa cum voluptate meminimus, animo praeter morem intento fuisse suppres nostros, ut illum suaviter cohortantem, enodateque dicentem inaudirent. Pari fuit accuracione in erudiendis discipulis; quorum in numero fuere Josephus Urius, et Linus Gomezus, alter ab litterario merito Mexici notissimus, et in Canonicorum Collegium ejusdem urbis primariae jampridem adiectus, alter vero a castigatis moribus, matura prudentia, et non vulgaribus litteris, ad pingue Sacerdotium, atque animorum regimen appellatus.

A meritis in hoc munere laudibus ad sacros ordines Clavigerus evehitur, continuoque designatur, ut primarias theses ad diem totum Angelopoli propugnaret. Atque in hac urbe, quod primum fuerat ei puerulo litterariae gloriae theatrum; summis nunc auditus est Sapientum plausibus, quo die mane Theologus, post meridiem Pontificii juris peritus, Magistro quidem, quam discipulo similior, in periculum venit.

nit. Tertio deinde probatus ad annum in rebus pietatis, postulavit a Majoribus, ad operam in bonum indigenarum destinari. Demonstravimus, cum Marquezium describeremus, Collegium fuisse Mexici, Divi Gregorii nomine, quod in id fuerat excitatum, ut vernaculo sermone indigenae Mexicani sacris religionibus pascerentur. Hoc igitur Collegium instar magnetis fuit Clavigero, qui tanta semper benevolentia fuerat in egenos, et contemptos Indigenas, ut totam ipsius praestare suam operam quamardenter desideraret. Annuente piis ejus votis Provinciae Magistratu, novus operarius in id primum incubuit, ut Mexicanam linguam condisceret; brevique tempore Mexicanis in sacrae poenitentiae subsellio dabat aures, ad eosdem e suggestu dicebat, alloquentibusque in familiari consuetudine de re qualibet respondebat. Hi vero labores in charis excolendis indigenis eo praesertim erant Clavigero suavissimi, quod magnam diei partem vacuam illi relinquebant, quam in libris ad arbitrium consumeret. Ac profecto nihil ea vita jucundius ipsi, nihil ejus ingenio accommodatius contingere potuisset; adeo quidem, ut quinquennium, quod in eo posuit Collegio, suam postmodum beatitatem appellare consueverit. Assiduam, atque intensissimam ibi dedit operam libris devorandis, nactus nimirum occasionem et vacui temporis a gravioribus occupationibus, et domesticae bibliothecae, quam selectissimis refertam libris, Codicibusque incredibili voluptate frequentabat.

Et

Et quidem in varia linguarum eruditione magnos tum fecit progressus; et gallorum praesertim libros ita versavit, ut toto postea vitae cursu linguam hanc, perinde ac nativam hispanam, intellexerit. Mexicanos codices legit, quotquot scripserant Majores ab eo condito Collegio: qui sane codices utilitati Sociorum, quibus id operae contingeret, ibidem asservabantur. Ejusdem nationis monumenta, quorum plura diximus in contiguo Divorum Petri, et Pauli Collegio custodiri, curiosissimis oculis eo quinquennio cuncta lustravit; atque ingenti sudore pretiosos inde thesauros exhaustit, quos in historia, quam dedit posteritati, bono publico postea manifestavit.

Sed homo in litterarum laboribus irrequietus, magna jam copia luminum ornatus, et semper anhelans universorum emolumentum; majori fuerat animo factus, quam ut his limitibus teneretur. Quare per id temporis toto coepit conatu quaerere publicam utilitatem, brevissimis ab se factis, editisque opusculis, quorum aliis nomen suum, aliis nullum apponebat, aliorum etiam auctorem dici patiebatur unum aliquem ex sibi familiaribus; ut nimirum qui legeret, opus ex merito ponderaret, nec ex praesudicio contemneret. Unde manifestum erat, Clavigerum non in his gloriam sibi, sed veritati vindicationem aucupari. Argumenta vero suorum codicum omnia tendebant in optatam scientiarum renovationem; sive ut perfectum litteraturae saporem induceret; sive ut

cor-